četvrtak, 20. svibnja 2021.

P9_TA(2021)0259

Odgovornost poduzeća za štetu u okolišu

Rezolucija Europskog parlamenta od 20. svibnja 2021. o odgovornosti poduzeća za štetu u okolišu (2020/2027(INI))

(2022/C 15/20)

Europski parlament,

— uzimajući u obzir Direktivu 2004/35/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 21. travnja 2004. o odgovornosti za okoliš u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu ([1]) (Direktiva o odgovornosti za okoliš),

— uzimajući u obzir Direktivu 2008/99/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 19. studenoga 2008. o zaštiti okoliša putem kaznenog prava ([2]) (dalje u tekstu: „Direktiva o zaštiti okoliša"),

— uzimajući u obzir izvješće Komisije Vijeću i Europskom parlamentu od 14. travnja 2016. u skladu s člankom 18. stavkom 2. Direktive 2004/35/EZ o odgovornosti za okoliš u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu (COM(2016)0204),

— uzimajući u obzir članke 4. i 191. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU),

— uzimajući u obzir članak 37. Povelje Europske unije o temeljnim pravima („Povelja"),

— uzimajući u obzir izmjene Direktive 2004/35/EZ posredstvom Direktive Europskog parlamenta i Vijeća 2006/21/EZ od 15. ožujka 2006. o gospodarenju otpadom od industrija vađenja minerala ([3]), Direktive Europskog parlamenta i Vijeća 2009/31/EZ od 23. travnja 2009. o geološkom skladištenju ugljikova dioksida ([4]) i Direktive Europskog parlamenta i Vijeća 2013/30/EU od 12. lipnja 2013. o sigurnosti odobalnih naftnih i plinskih djelatnosti ([5]),

— uzimajući u obzir radni dokument službi Komisije od 14. travnja 2016. naslovljen „REFIT evaluacija Direktive o odgovornosti za okoliš" (SWD(2016)0121), priložen izvješću Komisije Europskom parlamentu i Vijeću u skladu s člankom 18. stavkom 2. Direktive 2004/35/EZ o odgovornosti za okoliš u pogledu sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu,

— uzimajući u obzir dopis Službe Europskog parlamenta za istraživanja (EPRS) od 6. lipnja 2016. naslovljen „Provedba Direktive o odgovornosti za okoliš: pregled procesa ocjenjivanja koji je provela Komisija",

— uzimajući u obzir studiju njegova Resornog odjela za prava građana i ustavna pitanja od 15. svibnja 2020. naslovljenu „Odgovornost poduzeća za okoliš",

— uzimajući u obzir studiju Komisije iz svibnja 2020. naslovljenu „Poboljšanje financijske sigurnosti u kontekstu Direktive o odgovornosti za okoliš",

— uzimajući u obzir ocjenu Europskog gospodarskog i socijalnog odbora od 11. prosinca 2019. o Direktivi o kaznenim djelima protiv okoliša,

— uzimajući u obzir informativnu obavijest EPRS-a iz listopada 2020. naslovljenu „Odgovornost poduzeća za okoliš: odabrane moguće izmjene Direktive o odgovornosti za okoliš",

— uzimajući u obzir radni dokument službi Komisije od 28. listopada 2020. o evaluaciji Direktive o kaznenim djelima protiv okoliša (SWD(2020)0259),

---

([1]) SL L 143, 30.4.2004., str. 56.
([2]) SL L 328, 6.12.2008., str. 28.
([3]) SL L 102, 11.4.2006., str. 15.
([4]) SL L 140, 5.6.2009., str. 114.
([5]) SL L 178, 28.6.2013., str. 66.

— uzimajući u obzir zaključke i preporuke u vezi s djelovanjem Europske unije za suzbijanje kaznenih djela povezanih s okolišem (EFFACE) iz ožujka 2016.,

— uzimajući u obzir članak 54. Poslovnika,

— uzimajući u obzir mišljenja Odbora za razvoj, Odbora za okoliš, javno zdravlje i sigurnost hrane te Odbora za građanske slobode, pravosuđe i unutarnje poslove,

— uzimajući u obzir izvješće Odbora za pravna pitanja (A9-0112/2021),

A. budući da politika Unije u području okoliša, u skladu s člankom 191. stavkom 1. UFEU-a doprinosi ostvarivanju ciljeva kao što su zaštita ljudskog zdravlja, zaštita i poboljšanje kvalitete okoliša, promicanje opreznog i razboritog korištenja prirodnih resursa i promicanje mjera na međunarodnoj razini za rješavanje regionalnih ili globalnih ekoloških problema;

B. budući da se u članku 37. Povelje navodi da visoka razina zaštite okoliša i poboljšavanje kvalitete okoliša moraju biti uključeni u politike Unije i osigurani u skladu s načelom održivog razvoja;

C. budući da se koordiniranom strategijom EU-a za zaštitu okoliša potiče suradnja i osigurava međusobna dosljednost politika EU-a; budući da se u europskom zelenom planu utvrđuje cilj nulte razine onečišćenja, koji se treba postići sveobuhvatnom strategijom za zaštitu zdravlja građana EU-a od degradacije okoliša i onečišćenja, uz istodobno pozivanje na pravednu tranziciju kojom se nikoga ne zapostavlja;

D. budući da odgovorno poslovno ponašanje podrazumijeva da poduzeća uzimaju u obzir ekološke probleme; budući da je osiguravanje odgovornosti za štetu u okolišu ključno za postizanje dugoročno održivijih europskih poduzeća; budući da je takvo postignuće usko povezano s razvojem relevantnog zakonodavstva o dužnoj pažnji i društvenoj odgovornosti poduzeća te održivom korporativnom upravljanju; budući da odgovornost mora biti u skladu s nacionalnim pravom;

E. budući da šteta u okolišu, opasne i štetne kemikalije i klimatske promjene mogu uzrokovati znatne rizike za ljudsko zdravlje zbog onečišćenja zraka, tla i vode;

F. budući da Direktiva o odgovornosti za okoliš koegzistira s drugim instrumentima i odredbama o odgovornosti i na razini EU-a i na razini država članica; budući da slučajevi koji su obuhvaćeni odgovornostima iz te Direktive mogu istodobno dovesti do kaznenih, građanskih ili upravnih postupaka, čime bi se stvorila pravna nesigurnost te nesigurnost i za poduzeća o kojima je riječ i za potencijalne žrtve;

G. budući da se u izvješću Komisije iz 2016. o odgovornosti za okoliš navodi da se, unatoč koristima Direktive o odgovornosti za okoliš u pogledu nastojanja za poboljšanjem pravne dosljednosti na razini EU-a, EU i dalje suočava s regulatornom rascjepkanošću u tom području te s nedostatkom ujednačenosti u pravnom i praktičnom smislu;

H. budući da su trenutačne definicije „štete u okolišu” i „operatera” iz Direktive o odgovornosti za okoliš podvrgnute različitim analiza koje su ukazale na poteškoće u njihovu tumačenju; budući da se značenje praga štete u okolišu tumači i primjenjuje na različite načine i da stoga zahtijeva dodatno pojašnjenje;

I. budući da je sve veći broj slučajeva u kojima žrtve onečišćenja koja uzrokuju društva kćeri europskih poduzeća koja posluju izvan EU-a pokušavaju podnijeti tužbe u pogledu odgovornosti za okoliš protiv matičnih društava pred sudovima u EU-u;

J. budući da su sustavi odgovornosti u pogledu raspršenog onečišćenja u pravu EU-a rascjepkani;

četvrtak, 20. svibnja 2021.

K. budući da se u Direktivi o odgovornosti za okoliš utvrđuje okvir za odgovornost za okoliš koji se temelji na načelu „onečišćivač plaća”, radi sprečavanja i otklanjanja štete u okolišu; budući da Direktiva o odgovornosti za okoliš dopunjuje glavne zakonodavne akte EU-a o zaštiti okoliša, s kojima je izravno ili neizravno povezana, posebno Direktivu o staništima ([6]), Direktivu o pticama ([7]), Direktivu o okviru za vode ([8]), Okvirnu direktivu o pomorskoj strategiji ([9]) te Direktivu o odobalnoj sigurnosti ([10]);

L. budući da se u izvješću Komisije iz 2016. o odgovornosti za okoliš svim državama članicama preporučuje da „bilježe podatke o slučajevima u skladu s Direktivom te objave registre Direktive ako to već nisu učinile” ([11]); budući da, unatoč tome, samo sedam država članica ima javno dostupan registar za slučajeve u skladu s Direktivom o odgovornosti za okoliš, dok četiri druge države članice imaju registar koji nije javan; budući da nekoliko država članica prikuplja podatke obuhvaćene drugim zakonodavnim aktima EU-a, no ne posebno Direktivom o odgovornosti za okoliš, ili imaju registre šireg ili drukčijeg područja primjene, te budući da nekoliko država članica prikuplja podatke na regionalnoj razini; budući da 14 država članica nema bazu podataka o ekološkim incidentima ili slučajevima u skladu s Direktivom o odgovornosti za okoliš; budući da je provedba Direktive o odgovornosti za okoliš u državama članicama sama po sebi uvelike fleksibilna zbog regulatorne rascjepkanosti i nedostatka homogenosti u pravnom i praktičnom smislu;

M. budući da se čini da većina država članica u svojem zakonodavstvu ne predviđa obvezne instrumente financijskog jamstva, no nekoliko ih zemalja zahtijeva ([12]); budući da su se ti instrumenti, tamo gdje su provedeni, pokazali korisnima i dokazali da je potrebno provesti procjenu uvođenja obveznog sustava financijskog jamstva;

N. budući da je potražnja općenito niska jer nije prijavljeno dovoljno slučajeva, provedba nije optimalna i a razvoj događaja na novim tržištima je sporiji, iako je na većini tržišta dostupna dovoljna pokrivenost osiguranjem, među ostalim za dopunsko i kompenzacijsko otklanjanje štete ([13]); budući da to samo po sebi ne predstavlja prepreku za uvođenje obveznih financijskih jamstava;

O. budući da je insolventnost operatera kao posljedica velikih nesreća i dalje problem u EU-u; budući da bi Komisija trebala analizirati postojeće nacionalne i regulatorne okvire i usvojiti usklađeni pristup na razini EU-a kako bi se porezne obveznike zaštitilo od posljedica insolventnosti poduzeća;

P. budući da se dostupnost instrumenata financijskih jamstava znatno povećala od donošenja Direktive o odgovornosti za okoliš;

Q. budući da je Direktiva (EU) 2020/1828 Europskog parlamenta i Vijeća od 25. studenoga 2020. o predstavničkim tužbama za zaštitu kolektivnih interesa potrošačâ ([14]), kojom se stavlja izvan snage Direktiva 2009/22/EZ, usvojena i da će je države članice primjenjivati od 25. lipnja 2023.;

R. budući da u nekim slučajevima, iako su svjesni aktivnosti s visokim rizikom od nanošenja štete okolišu, članovi korporativnih odbora i dalje donose odluke koje su usmjerene na ostvarenje dobiti i idu nauštrb odgovornog ponašanja i okoliša;

S. budući da bi preispitivanje Direktive o odgovornosti za okoliš nužno trebalo težiti postizanju ravnoteže između interesa poduzeća i zaštite okoliša;

([6]) Direktiva Vijeća 92/43/EEZ od 21. svibnja 1992. o očuvanju prirodnih staništa i divlje faune i flore (SL L 206, 22.7.1992., str. 7.).
([7]) Direktiva 2009/147/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 30. studenoga 2009. o očuvanju divljih ptica (SL L 20, 26.1.2010., str. 7.).
([8]) Direktiva 2000/60/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 23. listopada 2000. o uspostavi okvira za djelovanje Zajednice u području vodne politike, (SL L 327, 22.12.2000., str. 1.).
([9]) Direktiva 2008/56/EZ Europskog parlamenta i Vijeća od 17. lipnja 2008. o uspostavljanju okvira za djelovanje Zajednice u području politike morskog okoliša, (SL L 164, 25.6.2008., str. 19.).
([10]) Direktiva 2013/30/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 12. lipnja 2013. o sigurnosti odobalnih naftnih i plinskih djelatnosti, (SL L 178, 28.6.2013., str. 66.).
([11]) COM(2016)0204, str. 10.
([12]) Glavna uprava za okoliš, „Ishod posebnog ugovora ‘Potpora mjerama REFIT-a za Direktivu o odgovornosti za okoliš – druga faza’”, Europska komisija, Bruxelles, 2019., str. 17.
([13]) REFIT evaluacija Direktive o odgovornosti za okoliš, str. 47.
([14]) SL L 409, 4.12.2020., str. 1.

T. budući da je posljednjih godina Europski parlament preuzeo proaktivnu ulogu u nastojanjima da se uspostavi sustav odgovornosti za okoliš u pogledu šteta u okolišu i kršenja ljudskih prava koja se događaju u trećim zemljama, prije svega usvajanjem Rezolucije od 25. listopada 2016. o korporativnoj odgovornosti za ozbiljne povrede ljudskih prava u trećim zemljama ([15]);

U. budući da bi se mandatom Komisije trebala osigurati provedba odredbi o uspostavi ili održavanju jednakih uvjeta tržišnog natjecanja u pitanjima okoliša u trgovinskim sporazumima EU-a, ako su takve odredbe sastavni dio tih sporazuma;

V. budući da Europska agencija za okoliš istražuje na koji su način rizici i koristi za okoliš podijeljeni u društvu; budući da se Pariškim sporazumom o klimatskim promjenama iz 2015. naglašava važnost razmatranja prava ugroženih osoba; budući da je Ured Visokog povjerenstva UN-a za ljudska prava nedavno objavio Okvirna načela o ljudskim pravima i okolišu u kojima se pojašnjavaju obveze koje države imaju u pogledu zaštite ljudskih prava, a koje su povezane s čistim, zdravim i održivim okolišem; nadalje, budući da se o sustavu korporativne odgovornosti za povrede ljudskih prava trenutačno pregovara u UN-u;

W. budući da učinak nanošenja štete okolišu i kaznenih djela protiv okoliša negativno utječe ne samo na biološku raznolikost i klimu, već i na ljudska prava te na ljudsko zdravlje; budući da bi se revizijom u obzir trebalo uzeti da šteta za okoliš može biti prekogranične naravi te bi trebalo razmotriti i rizike od teškog organiziranog kriminala i korupcije zajedno s rizicima za ljudska prava i okoliš;

X. budući da se načelom 21. Stockholmske deklaracije i načelom 2. Deklaracije iz Rija priznaje suvereno pravo država da iskorištavaju svoje vlastite resurse u skladu sa svojim politikama za okoliš, ali jednako tako i odgovornost koju snose u pogledu jamčenja ili nadzora toga da se aktivnostima u okviru njihove nacionalne nadležnosti ne nanosi šteta okolišu drugih država ili područjima izvan granica njihove nadležnosti;

Opće napomene

1. pozdravlja napore Komisije da ocijeni i ispravi nedostatke u provedbi Direktive o odgovornosti za okoliš i Direktive o kaznenim djelima protiv okoliša u državama članicama;

2. žali zbog činjenice da su diskrecijske ovlasti utvrđene Direktivom o odgovornosti za okoliš, nedostatak svijesti i informacija o Direktivi o odgovornosti za okoliš, nedostatni resursi i stručno znanje te slabi mehanizmi za osiguravanje usklađenosti i učinkovitog upravljanja na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini doveli do nedostataka u provedbi, znatnih razlika među državama članicama u pogledu provedbe Direktive o odgovornosti za okoliš i razine usklađenosti, posebno razlike u broju slučajeva te do nejednakih uvjeta za operatere; žali zbog toga što ti nedostaci također utječu na provedbu Direktive o kaznenim djelima protiv okoliša; stoga smatra da su potrebni dodatni napori kako bi se osigurala regulatorna standardizacija u EU-u i povećalo povjerenje javnosti u učinkovitost zakonodavstva EU-a, kako bi se omogućilo učinkovitije sprečavanje i otklanjanje štete u okolišu te postigla prava ravnoteža između zabrinutosti poduzeća i zaštite okoliša;

3. pozdravlja uspostavu Foruma za usklađivanje s propisima o okolišu i upravljanje okolišem koji okuplja stručnjake s nadležnostima u području osiguravanja usklađenosti s propisima o okolišu i koji se nadovezuje na akcijski plan Komisije za 2018. ([16]) i program rada za razdoblje 2020. - 2022. za poboljšanje usklađenosti s propisima o okolišu i upravljanja okolišem koje je forum podržao u veljači 2020. ([17]);

4. žali zbog toga što su u mnogim državama članicama proračuni inspektorata za zaštitu okoliša ostali isti ili su smanjeni zbog financijske krize te da čak i velike službe koje raspolažu znatnim sredstvima mogu imati poteškoća pri neovisnom razvijanju znanja o najboljim načinima za osiguravanje usklađenosti; stoga smatra da je potrebna veća potpora na razini EU-a, primjerice putem dostupnih informativnih portala, često korištenih mreža (mreže EU-a za stručnjake), informacija i smjernica o najboljim primjerima iz prakse, dodatnih programa osposobljavanja na temu specifičnosti zakona

([15]) SL C 215, 19.6.2018., str. 125.

([16]) Komunikacija Komisije od 18. siječnja 2018. o mjerama EU-a za poboljšanje usklađenosti s propisima o okolišu i upravljanja okolišem, COM(2018)0010.

([17]) Forum za usklađivanje s propisima o okolišu i upravljanje okolišem, podržani program rada za razdoblje 2020. -2022. za poboljšanje usklađenosti s propisima o okolišu i upravljanja okolišem, Europska komisija, Bruxelles, 2020.

o okolišu i kaznenih djela na razini EU-a i na nacionalnoj razini za suce i druge djelatnike, materijala za osposobljavanje i smjernica za vještine, u koordinaciji s nacionalnim tijelima, jer bi se time mogao povećati pritisak na poduzeća koja su „crne ovce" i pogodovati poduzećima koja poštuju zakon te bi se omogućilo podizanje veće svijesti dionika, operatera i javnosti o postojanju sustava u okviru Direktive o odgovornosti za okoliš i njegovoj provedbi te time pridonijelo uspješnijem sprečavanju i otklanjanju štete u okolišu;

5. žali zbog toga što su kaznena djela protiv okoliša među najprofitabilnijim oblicima transnacionalnih kriminalnih aktivnosti; stoga poziva Komisiju i države članice da dodijele odgovarajuće financijske i ljudske resurse za sprečavanje, istragu i kazneni progon kaznenih djela protiv okoliša te da povećaju razinu stručnosti uključenih tijela, uključujući tužitelje i suce, u cilju učinkovitijeg kaznenog progona i sankcioniranja kaznenih djela protiv okoliša; poziva države članice da u okviru svojih nacionalnih policijskih službi uspostave ili ojačaju specijalizirane jedinice na odgovarajućim razinama radi istrage kaznenih djela protiv okoliša; nadalje poziva Komisiju i države članice da zajamče da sve države članice raspolažu odgovarajućim postupcima upravljanja okolišnim krizama na nacionalnoj i transnacionalnoj razini te potiče države članice da se koriste zajedničkim istražnim timovima te da razmjenjuju informacije u transnacionalnim predmetima povezanima s kaznenim djelima protiv okoliša, čime se olakšava koordinacija istraga i kaznenih progona koji se usporedno provode u nekoliko država članica;

6. smatra da je jedan od brojnih uzroka nedovoljne usklađenosti Direktive o odgovornosti za okoliš nepostojanje predviđenog standardnog administrativnog postupka za obavještavanje nadležnih tijela o neposrednim prijetnjama ili stvarnoj šteti u okolišu; stoga žali zbog toga što ne postoji obveza objavljivanja tih obavijesti ili informacija o tome kako se postupa u tim slučajevima; napominje da su neke države članice utvrdile to ograničenje u svojim nacionalnim zakonodavstvima i na temelju toga uspostavile baze podataka o obavijestima, incidentima i slučajevima; međutim, ističe da se ta praksa silno razlikuje od jedne do druge države članice i da je poprilično ograničena;

7. ističe da bi radna skupina EU-a za Direktivu o odgovornosti za okoliš trebala prikupiti pouzdane podatke o ekološkim incidentima koji dovode do primjene Direktive o odgovornosti za okoliš ili drugih upravnih, građanskih ili kaznenih instrumenata te da bi relevantne podatke trebalo javno objaviti; poziva Komisiju da propisno ocijeni situaciju kako bi se utvrdilo može li se kombinacijom različitih pravnih instrumenata na odgovarajući način sanirati šteta u okolišu ili još uvijek postoje ozbiljni nedostaci koje je potrebno ukloniti; ustraje na ispravnoj provedbi Direktive o odgovornosti za okoliš potičući države članice da bilježe podatke o incidentima u okviru Direktive o odgovornosti za okoliš, objavljuju registre predviđene Direktivom i prikupljaju podatke potrebne za dokumentiranje djelotvorne i učinkovite primjene Direktive u njihovoj zemlji kako bi pozitivno utjecale na povjerenje u sustav te Direktive i njezinu bolju provedu;

8. ističe da u gotovo svim slučajevima u okviru Direktive o odgovornosti za okoliš operateri surađuju s upravnim tijelima na otklanjanju štete; međutim, primjećuje da prosječni trošak mjera otklanjanja štete iznosi 42 000 EUR ([18]), no da su troškovi bili znatno veći u nekoliko bitnih slučajeva; stoga žali zbog toga što je u tim slučajevima povrat troškova bio nemoguć zbog insolventnosti operatera i što je zbog toga troškove morala snositi država, a neizravno i porezni obveznik, što je situacija koju u budućnosti treba izbjeći;

9. napominje da je broj poduzeća koja se kazneno gone u predmetima povezanima s okolišem malen u svim državama članicama, iako je očito da se radi o kaznenim djelima u smislu Direktive o zaštiti okoliša; u tom kontekstu ističe da Komisija ili države članice još nisu na sveobuhvatan način analizirale ili objasnile uzroke te situacije;

Preporuke

10. poziva na što bržu reviziju Direktive o odgovornosti za okoliš i njezinu preobrazbu u potpuno usklađenu uredbu; u međuvremenu naglašava da je potrebno ažurirati i uskladiti Direktivu o odgovornosti za okoliš s drugim zakonodavnim aktima EU-a čiji je cilj zaštita okoliša, uključujući Direktivu o kaznenim djelima protiv okoliša; naglašava da razlike u provedbi i primjeni pravila EU-a o odgovornosti poduzeća za štetu u okolišu trenutno onemogućuju jednake uvjete za industriju EU-a, čime se narušava pravilno funkcioniranje unutarnjeg tržišta EU-a; poziva na ulaganje većih napora u usklađivanje provedbe Direktive o odgovornosti za okoliš u državama članicama;

11. poziva da se nakon detaljne procjene učinka, između ostalog i u pogledu područja primjene, Direktivu o kaznenim djelima protiv okoliša ažurira, uzimajući pritom u obzir nove vrste i obrasce kaznenih djela protiv okoliša; nadalje ističe da je potrebno osigurati učinkovitu provedbu postojećeg zakonodavstva;

([18]) Resorni odjel za prava građana i ustavna pitanja, „Odgovornost poduzeća za okoliš", Europski parlament, Bruxelles, 2020., str. 110.

12. prima na znanje sve veću predanost država članica u pogledu priznavanja ekocida na nacionalnoj i međunarodnoj razini; traži od Komisije da prouči važnost ekocida za pravo EU-a i diplomaciju EU-a;

13. poziva Komisiju da nadležnim nacionalnim tijelima i tužiteljima dodatno pojasni i pruži smjernice o ključnim pravnim terminima iz Direktive o kaznenim djelima protiv okoliša te da razvije usklađenu klasifikaciju kaznenih djela protiv okoliša;

14. naglašava važnu ulogu neobvezujućih pravnih instrumenata, kao što su smjernice o tumačenjima pravnih pojmova koji se upotrebljavaju u Direktivi o odgovornosti za okoliš i u Direktivi o kaznenim djelima protiv okoliša, procjena štete ili informacije o praksama sankcioniranja u državama članicama i njihove usporedbe kako bi se poboljšala učinkovitost provedbe direktiva; ističe potrebu za uvođenjem mnogo preciznijih i strožih regulatornih mjera u državama članicama;

15. smatra da bi izvršenje trebalo biti usklađeno i da bi trebalo osnovati radnu skupinu EU-a za Direktivu o odgovornosti za okoliš, koju bi činili visokokvalificirani stručnjaci i dužnosnici iz Komisije kako bi se, s jedne strane, državama članicama na zahtjev pomoglo u provedbi i izvršenju direktive, te kako bi se, s druge strane, pružila potpora žrtvama štete u okolišu uz savjetovanje o tome koje su mogućnosti za poduzimanje pravnih mjera na razini EU-a (usporedivo s mrežom SOLVIT);

16. smatra da bi revidirani okvir trebao omogućiti bolje prikupljanje podataka diljem EU-a, bolju razmjenu informacija, transparentnost i razmjenu najboljih primjera iz prakse među državama članicama, uz potporu radne skupine EU-a za Direktivu o odgovornosti za okoliš;

17. preporuča da buduća radna skupina EU-a za Direktivu o odgovornosti za okoliš pruža potporu provedbi sveobuhvatnog sustava praćenja kako bi se nadležnim tijelima osigurao učinkovit paket instrumenata za praćenje i provedbu usklađenosti sa zakonodavstvom o okolišu;

18. poziva Komisiju i države članice da uz potporu radne skupine EU-a za Direktivu o odgovornosti za okoliš uspostave programe zaštite i potpore za žrtve štete nanesene okolišu te da im osiguraju pun pristup pravosuđu, informacijama i naknadama; ističe ulogu ekoloških nevladinih organizacija u podizanju razine osviještenosti i u utvrđivanju mogućih kršenja zakonodavstva EU-a i nacionalnog zakonodavstva;

19. poziva Komisiju da procijeni učinkovitost mehanizama za brzo prijavljivanje kako bi se žrtvama zajamčila brza naknada u slučajevima nesolventnosti, koji mogu dovesti do dodatne štete;

20. pozdravlja donošenje Direktive (EU) 2020/1828;

21. uviđa da se Aarhuška uredba trenutačno revidira ([19]); ponavlja da se Aarhuškom uredbom omogućuju pristup informacijama, sudjelovanje javnosti u odlučivanju i pristup pravosuđu u pitanjima okoliša, a time i javni nadzor akata EU-a koji utječu na okoliš; naglašava da Aarhuška uredba uključuje Direktivu o odgovornosti za okoliš;

22. posebno naglašava ključnu ulogu boraca za ljudska prava u području okoliša koji se zalažu za prava i temeljne slobode u vezi sa sigurnim, zdravim i održivim okolišem, te oštro osuđuje svaki oblik nasilja, prijetnje, uznemiravanja i zastrašivanja upućen tim osobama, među ostalim kada je njegova svrha postupovno potkopavati njihove napore da se oni koji uzrokuju štetu u okolišu smatraju pravno odgovornima; poziva države članice da osiguraju odgovarajuću i učinkovitu istragu i kazneni progon takvih djela;

23. podržava postojeće zahtjeve za izvješćivanje i o nefinancijskim pitanjima; konstatira, međutim, da je takvo izvješćivanje dosad bilo pravno obvezujuće samo za velika poduzeća; poziva Komisiju da u predstojećoj reviziji Direktive o nefinancijskom izvješćivanju naglasak stavi na provedbu tih zahtjeva za izvješćivanje u slučaju neispunjenja obveza ([20]);

([19]) Prijedlog Komisije za uredbu Europskog parlamenta i Vijeća od 14. listopada 2020. o izmjeni Uredbe (EZ) br. 1367/2006 Europskog parlamenta i Vijeća od 6. rujna 2006. o primjeni odredaba Aarhuške konvencije o pristupu informacijama, sudjelovanju javnosti u odlučivanju i pristupu pravosuđu u pitanjima okoliša na institucije i tijela Zajednice (COM(2020)0642).

([20]) Direktiva 2014/95/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 22. listopada 2014. o izmjeni Direktive 2013/34/EU u pogledu objavljivanja nefinancijskih informacija i informacija o raznolikosti određenih velikih poduzeća i grupa, (SL L 330, 15.11.2014., str. 1.).

24. vjeruje da bi većinu definicija u Direktivi o odgovornosti za okoliš, kao što su „šteta u okolišu" i „operater", trebalo dodatno pojasniti i, po potrebi, proširiti kako bi Direktiva bila jasna i pravedna prema svim relevantnim dionicima i kako bi se držao korak s brzim razvojem onečišćujućih tvari; stoga pozdravlja trenutačne napore da se izradi dokument o zajedničkom dogovoru o ključnim definicijama i konceptima Direktive o odgovornosti za okoliš; žali, međutim, zbog toga što Komisija i stručne skupine vlada za Direktivu o odgovornosti za okoliš nisu postigle dogovor o formatu tog dokumenta, što znači da će ga sastaviti konzultantsko poduzeće koje je Komisija angažirala kako bi podržala provedbu višegodišnjeg programa rada za Direktivu o odgovornosti za okoliš u razdoblju 2017. – 2020.;

25. smatra da bi revizija Direktive o odgovornosti za okoliš trebala biti usklađena s Pariškim klimatskim sporazumom kako bi se zaštitili interesi građana EU-a i okoliš; svjestan je intrinzične vrijednosti okoliša i ekosustava te njihova prava na učinkovitu zaštitu;

26. prima na znanje činjenicu da su sustavi odgovornosti u pogledu raspršenog onečišćenja u pravu EU-a rascjepkani; poziva Komisiju da provede studiju o tome kako različiti sustavi odgovornosti EU-a rješavaju problem raspršenog onečišćenja;

27. ističe da su različita tumačenja i primjena kriterija iz Priloga I. Direktivi o odgovornosti za okoliš, u kojima se razrađuje definicija „štete u okolišu" iz članka 2. stavka 1. točke (a) Direktive o odgovornosti za okoliš, jedan od razloga za nedosljednu primjenu Direktive; stoga poziva na dosljedniju primjenu te daljnje pojašnjenje i usmjeravanje kriterija i svega što predstavlja „znatnu štetu" u kontekstu Direktive o odgovornosti za okoliš;

28. traži od Komisije da procijeni bi li proširenje područja primjene Direktive o odgovornosti za okoliš i aktivnosti navedenih u njezinu Prilogu III. moglo smanjiti kratkoročnu i dugoročnu štetu za okoliš, ljudsko zdravlje i kvalitetu zraka; osim toga, traži od Komisije da ocijeni predviđaju li se pristupom na temelju načela predostrožnosti na odgovarajući i učinkoviti način potencijalno opasni rizici ili učinci;

29. potiče Komisiju i Vijeće da kaznena djela protiv okoliša smatraju prioritetom; poziva Komisiju da u potpunosti iskoristi članak 83. stavak 2. UFEU-a i razmotri donošenje opće okvirne direktive o kaznenim djelima protiv okoliša te učinkovitim i proporcionalnim sankcijama, kojom bi se definiralo koja ponašanja treba kazniti, prirodu povreda, vrste kaznenih djela, sustave odštete, mjere obnove i sankcije, uključujući sveukupnu odgovornost pravnih osoba i pojedinaca; poziva Komisiju da procijeni mogućnost uključivanja kaznenih djela protiv okoliša u kategorije kaznenih djela iz članka 83. stavka 1. UFEU-a;

30. smatra da su sveobuhvatne i učinkovite mjere prevencije te odvraćajuće i proporcionalne kaznenopravne sankcije važno sredstvo odvraćanja od nanošenja štete u okolišu; žali zbog niske stope otkrivanja, istrage, kaznenog progona i osuda za kaznena djela protiv okoliša; smatra, povrh toga, da bi u skladu s načelom „onečišćivač plaća" poduzeća trebala snositi sve troškove za štetu u okolišu koju su izravno prouzročila kako bi ih se potaknulo na internalizaciju vanjskih učinaka na okoliš i izbjegavanje eksternalizacije tih troškova;

31. naglašava da bi šteta u okolišu trebala podrazumijevati administrativnu, građansku i kaznenu odgovornost odgovornih poduzeća u skladu s načelom *ne bis in idem*; napominje da ti oblici odgovornosti koegzistiraju i s drugim sustavima odgovornosti u poslovnom pravu, kao što su potrošačko pravo ili pravo tržišnog natjecanja;

32. izražava zabrinutost zbog visoke učestalosti kaznenih dijela protiv okoliša, koja su prema kombiniranim procjenama OECD-a, Ureda UN-a za droge i kriminal (UNODC), Programa UN-a za okoliš (UNEP) i Interpola u pogledu monetarne vrijednosti cjelokupnog kriminala protiv okoliša četvrta najveća kategorija međunarodnog zločina; priznaje izravnu ili neizravnu vezu između kaznenih djela protiv okoliša i transnacionalnog organiziranog kriminala i korupcije ([21]); poziva Europol da ažurira studiju iz 2015. ([22]) i redovito dostavlja ažurirane podatke; ističe da su zamrzavanje i zapljena imovinske koristi ostvarene kaznenim djelima, uključujući kaznena djela protiv okoliša, ključna sredstva za borbu protiv organiziranog kriminala te naglašava važnost upotrebe te imovinske koristi i u socijalne svrhe u cilju popravljanja nastale štete i poboljšanja okoliša;

([21]) Vidi izvješće za EFFACE: „Organizirani kriminal i kaznena djela protiv okoliša: analiza međunarodnih pravnih instrumenata" (2015.) ili studiju „Transnacionalna kaznena djela protiv okoliša prijetnja su održivom razvoju" (2019.).

([22]) Europol, „Izvješće o kaznenim djelima protiv okoliša u Europi", 5. lipnja 2015.

33. poziva Komisiju da istraži mogućnost proširenja mandata Ureda europskog javnog tužitelja (EPPO) na kaznena djela protiv okoliša nakon što bude u potpunosti uspostavljen i funkcionalan;

34. poziva Europol i Eurojust da poboljšaju dokumentiranje, istraživanje i kazneni progon kaznenih djela protiv okoliša; poziva Komisiju, Europol i Eurojust da osiguraju daljnju potporu i bolje institucionaliziranu strukturu za postojeće mreže stručnjaka, prekogranično izvršavanje zakonodavstva, agencije za zaštitu okoliša i specijalizirane tužitelje kao što su Europska mreža državnih odvjetnika u području okoliša (ENPE) i Europski forum sudaca u području zaštite okoliša (EUFJE);

35. naglašava važnost (e-)osposobljavanja aktera kaznenog progona u području kaznenih djela protiv okoliša te poziva CEPOL da pojača svoje osposobljavanje na tom polju;

36. ističe važnost jačanja Europolove mreže kaznenih djela protiv okoliša (ENVICrimeNet) na nacionalnoj razini i razini EU-a kako bi se omogućile neovisne i učinkovite istrage u cilju borbe protiv kaznenih djela protiv okoliša;

37. ističe da se sustavom odgovornosti za okoliš EU-a mora uvažiti usklađenost politika za razvoj i načelo „nečinjenja štete";

38. poziva Komisiju da ocijeni uvođenje sustava sekundarne odgovornosti, odnosno odgovornosti matičnog društva i lančanu odgovornost za štetu nanesenu ljudskom zdravlju i okolišu ([23]), te da provede procjenu trenutačnog stanja odgovornosti društava kćeri koja posluju izvan EU-a, uključujući moguća poboljšanja u slučajevima štete u okolišu;

39. pozdravlja najavu Komisije da će njezin prijedlog o dužnoj pažnji i odgovornosti poduzeća uključivati sustav odgovornosti i smatra da bi poduzeća, kako bi se žrtvama omogućilo dobivanje djelotvornog pravnog lijeka, trebala biti odgovorna u skladu s nacionalnim pravom za štetu koju su poduzeća pod njihovom kontrolom uzrokovala ili kojoj su doprinijela činom ili propustom, ako su ta poduzeća počinila kršenje ljudskih prava ili prouzročila štetu za okoliš, osim ako poduzeće može dokazati da je postupalo s dužnom pažnjom u skladu sa svojim obvezama dužne pažnje i poduzelo sve razumne mjere za sprečavanje takve štete;

40. mišljenja je da bi se neobavezna „izuzeća na temelju dozvole" i „izuzeća na temelju aktualnog stupnja razvoja" u skladu s Direktivom o odgovornosti za okoliš trebala zadržati samo ako poduzeće može dokazati da nije moglo znati za opasnost svoje djelatnosti (obrnuti teret dokazivanja); stoga poziva na reviziju sustava odgovornosti za okoliš kako bi se ograničilo područje primjene „izuzeća na temelju dozvole" i „izuzeća na temelju aktualnog stupnja razvoja" u cilju povećanja njegove učinkovitosti, u skladu s načelom „onečišćivač plaća";

41. poziva Komisiju da provjeri mogućnost usklađivanja Direktive o odgovornosti za okoliš sa zakonodavstvom o građanskopravnoj odgovornosti za upravne odbore poduzeća u slučajevima kada je moguće uspostaviti uzročno-posljedičnu vezu između djelovanja ili propusta djelovanja upravnog odbora i štete u okolišu kako je utvrđena u Direktivi o odgovornosti za okoliš, među ostalim, u slučajevima kada ta šteta proizlazi iz aktivnosti onečišćavanja koje se provode kako bi se maksimalno povećala dobit poduzeća i povećali bonusi njegovih članova ([24]);

42. naglašava da bi se troškovi štete u okolišu za porezne obveznike i odgovorne operatere mogli znatno smanjiti uporabom instrumenata financijskog jamstva; međutim, napominje da se u Direktivi o odgovornosti za okoliš ne predviđa obvezni sustav financijskog jamstva;

43. poziva Komisiju da procijeni uvođenje obveznog sustava financijskog jamstva (koji bi obuhvaćao osiguranje, bankovna jamstva, grupe poduzeća te vrijednosne papire i obveznice ili fondove) s maksimalnim pragom za svaki slučaj, čime bi se spriječilo da porezni obveznici snose troškove otklanjanja štete u okolišu; osim toga, poziva Komisiju da izradi usklađenu metodologiju EU-a za izračun maksimalnog praga odgovornosti, uzimajući u obzir aktivnost i utjecaj na okoliš; ističe da je potrebno osigurati da se financijska naknada može primiti, čak i u slučaju insolventnosti odgovornog operatera;

44. poziva Komisiju da izradi studiju o uvođenju sustava financijske naknade u skladu s Direktivom o odgovornosti za okoliš na razini EU-a ili na nacionalnoj razini za slučajeve u kojima su dostupni pravni lijekovi neprimjereni s obzirom na razmjer štete; naglašava da bi se u povezanim raspravama, među ostalim, trebali razmotriti mogući načini kvantificiranja štete u okolišu;

([23]) Vidi, primjerice, presudu Suda od 10. rujna 2009., *Akzo Nobel NV i dr. protiv Komisije Europskih zajednica*, C-97/08 B, ECLI:EU:C:2009:536.

([24]) Npr. skandal „Dieselgate" i slučaj glavnog izvršnog direktora Volkswagena.

45. smatra da bi se, s obzirom na to da je svrha Direktive o odgovornosti za okoliš sprečavanje i otklanjanje štete u okolišu, buduća uredba (Uredba o odgovornosti za okoliš) trebala primjenjivati na sva poduzeća koja posluju u EU-u, bez obzira na to gdje su osnovana ili gdje im je sjedište, te da su potrebni holistički pristup i reciprocitet kako bi se zadovoljile potrebe poduzeća u globalnom gospodarstvu; nadalje, smatra da bi se primjena buduće uredbe trebala proširiti na sve subjekte koji primaju sredstva EU-a, nacionalna ili regionalna sredstva i koji tijekom svojih aktivnosti uzrokuju ili bi mogli uzrokovati štetu za okoliš;

46. pozdravlja činjenicu da sve veći broj poduzeća iz EU-a slijedi cilj stvaranja održive vrijednosti i poziva sva poduzeća da slijede trostruki pristup;

47. uviđa da prijelaz na održivije i ekološki prihvatljivije proizvodne metode može biti dugotrajan i skup za poduzeća te ističe važnost pravne sigurnosti i sigurnosti planiranja za ta poduzeća;

48. podsjeća da bi EU trebao promicati visoku razinu zaštite okoliša na svojem području i poduzeti sve što je u njegovoj moći da spriječi štetu u okolišu u trećim zemljama koju uzrokuju poduzeća sa sjedištem u državama članicama EU-a; jednako tako podsjeća da ne postoji pravni instrument EU-a kojim se rješava mogućnost kaznenog progona europskih poduzeća u inozemstvu za kaznena djela protiv okoliša ili aktivnosti koje dovode do štete za okoliš; poziva EU da potiče matična društva da zauzmu održiv i odgovoran pristup u njihovoj suradnji s trećim zemljama, u skladu s međunarodnim standardima o ljudskim pravima i okolišu, te da se suzdrže od ulaganja u strategije koje izravno dovode do opasnih ishoda; potiče Komisiju da stvori poticaje za poduzeća koja provode dobrovoljne mjere održivosti koje nadilaze zakonom utvrđene standarde o zaštiti okoliša i bioraznolikosti, kako bi se te mjere ocijenile, razradile najbolje prakse i kako bi stečena znanja bila dostupna drugim poduzećima te im služila kao dobar primjer;

49. poziva Komisija da osigura potpunu provedbu i primjenu odredaba o bioraznolikosti u svim trgovinskim sporazumima, među ostalim preko svoga glavnog službenika za nadzor provedbe trgovinskih pravila; smatra da bi Komisija trebala bolje procijeniti učinak trgovinskih sporazuma na biološku raznolikost, uključujući, prema potrebi, daljnje mjere za jačanje odredbi o bioraznolikosti iz postojećih i budućih sporazuma;

50. poziva Komisiju da osigura provedbu odredbi o uspostavi ili održavanju jednakih uvjeta tržišnog natjecanja u pitanjima okoliša u trgovinskim sporazumima EU-a, ako su takve odredbe sastavni dio tih sporazuma;

51. mišljenja je da bi se u unaprijed definiranim slučajevima iznimno raširenog onečišćenja taj problem trebao otklanjati ne samo primjenom instrumenata odgovornosti za okoliš, već brojnim instrumentima, kao što su administrativne mjere, novčane kazne, a katkad i kazneni progon;

52. poziva Komisiju da nametne primjenu sankcija utvrđenih u skladu s Direktivom o kaznenim djelima protiv okoliša;

53. u tom pogledu poziva Komisiju da osigura da se korporacijska društvena odgovornost poduzeća u sprečavanju i otklanjanju štete u okolišu uzme u obzir u ugovorima u području javne nabave i dodjele javnih sredstava;

54. poziva Komisiju da bez odgađanja podnese prijedlog za inspekcije u području zaštite okoliša na razini EU-a, kao što je predložio Forum za usklađivanje s propisima o okolišu i upravljanje okolišem u djelovanju 9. svojeg programa rada, no smatra da preporuka za utvrđivanje minimalnih kriterija za inspekcije u području zaštite okoliša nije dovoljna;

55. poziva Komisiju da promiče djelovanje EU-a, država članica i međunarodne zajednice u intenzivnijoj borbi protiv kaznenih djela protiv okoliša; poziva Komisiju i države članice da rade na podizanju osviještenosti i da promiču rješenja u okviru međunarodnih foruma;

56. predlaže da bi se preporuka Europskog parlamenta i Vijeća od 4. travnja 2001. ([25]), u kojoj se detaljno objašnjava kako se inspekcije u području zaštite zaštite okoliša trebaju provoditi, prema potrebi trebala ažurirati i prenijeti u obvezujući dokument ili uredbu;

([25]) Preporuka Europskog parlamenta i Vijeća od 4. travnja 2001. o minimalnim kriterijima za inspekcije u području zaštite okoliša u državama članicama, (SL L 118, 27.4.2001., str. 41.).

57. poziva ombudsmanicu EU-a da se više usredotoči na pitanja povezana s pravnom stečevinom u području okoliša;

58. smatra da poduzeća osuđena za kaznena djela protiv okoliša, u odgovarajućem, ali ograničenom vremenskom razdoblju, ne bi smjela imati koristi od mjera predviđenih za osobe upisane u registar transparentnosti; u tu svrhu predlaže reviziju područja primjene i kodeksa ponašanja registra transparentnosti kako bi se uključile odredbe o privremenom uklanjanju poduzeća osuđenih za kaznena djela protiv okoliša;

59. ističe da povjerljivo postupanje s informacijama koje se odnose na učinke industrijskih aktivnosti, zajedno s poteškoćama u praćenju i utvrđivanju praksi kao što su nezakonito odlaganje tvari ili otpada te plina i nafte s brodova u more, može dovesti do sve većeg broja kršenja propisa povezanih s onečišćenjem vode; stoga naglašava da države članice moraju objaviti relevantne informacije kako bi se olakšala procjena moguće uzročno-posljedične veze između industrijskih operacija i štete za okoliš;

60. podržava poziv UN-a na globalno priznavanje na razini UN-a prava na siguran, čist, zdrav i održiv okoliš;

61. podsjeća da je globalni porast broja kaznenih djela povezanih s okolišem sve veća prijetnja ostvarenju UN-ova Programa održivog razvoja do 2030. te da ljudi u zemljama u razvoju izravno ovise o okolišu u pogledu sigurnosti opskrbe hranom, zdravstvene i gospodarske sigurnosti; žali zbog činjenice da propadanje biološke raznolikosti zbog kaznenih djela protiv okoliša i posljedični gubitak resursa povećava njihovu ranjivost;

62. poziva na povećanu potporu lokalnim vlastima i vladama zemalja u razvoju pri usklađivanju nacionalnog zakonodavstva i politika s međunarodnim okolišnim standardima; naglašava da je potrebno pružiti potporu civilnom društvu i lokalnim akterima u trećim zemljama i zemljama u razvoju u pozivanju državnih vlasti na odgovornost za štetu u okolišu koju tolerira ili odobrava država, a koju su prouzročila privatna i državna poduzeća;

o

o o

63. nalaže svojem predsjedniku da ovu Rezoluciju proslijedi Vijeću i Komisiji.